

Den folkelige litteraturs forfattere fra A til Å

På de følgende sider præsenteres i alfabetisk rækkefølge et udvalg af de danske forfattere, der siden begyndelsen af 1700-tallet har været de mest produktive og/eller mest læste danske forfattere.

Der er tale om meget korte biografier, der er opbygget nogenlunde ensartet, sådan at man får oplysninger om forfatterens vigtigste biografiske data samt deres væsentligste indsats som folkelige forfattere. Biografierne afsluttes med henvisninger til den væsentligste litteratur om forfatterskabet (1), eventuelle erindringer, selvbiografiske bøger eller brevsamlinger, der belyser forfatterskabet (2) og eventuelle bibliografiske oplysninger om forfatterskabet (3).

Yderligere oplysninger om forfatterne kan enten findes i de gængse litteraturhistoriske opslags- og oversigtsværker, i mere specifikke bøger om de enkelte forfattere eller i mere specielle opslagsværker. Det drejer sig f.eks. om Thomas Hansen Erslew: *Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840* (1853) og *Supplement til Almindeligt Forfatter Lexicon* (Forlagsforretningens Forlag 1858), der senere bl.a. er blevet videreført i Svend Dahl og Povl Engelstoft: *Dansk skønlitterært Forfatterleksikon 1900-1950* 1-3 (Grønholt Pedersens Forlag 1959) og de senere år er ført up-to-date på netsiden www.danskforfatterleksikon.dk af den nu pensionerede bibliotekar Niels Jensen. Denne side rummer et væld af relevante oplysninger også om forfattere, der ikke eller kun i mindre udstrækning er omtalt i traditionelle opslagsværker.

Desuden kan man finde supplerende oplysninger om nogle af forfatterne i skiftende perioders store biografiske opslagsværker. Det drejer sig bl.a. om Carl Bricka: *Dansk Biografisk Leksikon* 1-19, (1887-1905), 2. udg. ved Povl Engelstoft og Svend Dahl 1-27 (1933-1944) og 3. udg. ved Svend Cedergren Bech 1-16 (1979-1984) samt *Dansk kvindebiografisk Leksikon* (2000-2001), der i dag er samlet i *lex. dk*, hvor der tillige indgår oplysninger bl.a. fra *Gyldendals Teaterleksikon* (redigeret af Alette Scavenius), Gyldendal 2007. Endelig kan der generelt henvises til netsiden *bibliografi.dk*, der er en international bibliografi, som også omfatter en lang række danske forfattere.

Benny Andersen

Benny Andersen (1929-2018), efter forskellige småjobs bl.a. som bybud, kontorpiccolo, kontorlærling og barpianist var B. A. i en kort periode kontorelev på et reklamebureau, herefter studier på studenterkursus, student 1948, 1959-1961 orkester- og barpianist og fra 1961 udelukkende forfatter.

B. A. offentliggjorde sine tidligste digte i forskellige tidsskrifter og debuterede i bogform med digtsamlingen *Den musikalske ål* (1962), der både i form og indhold markerede et opgør med 1950'ernes indadvendte og alvorstunge poesi. Et bredere folkeligt gennembrud kom med digtsamlingen *Den indre bowlerhat* (1964), der for første gang demonstrerer B.A.s enestående evne til

at skrive rammende, humoristisk og med sprogligt overskud om almenmenneskelige problemer. De følgende år udgav han en række digtsamlinger, der udkom i oplag på omkring 10.000 eksemplarer og gjorde ham til en af landets mest læste lyrikere. Ved B. A.s død var hans *Samlede digte* udkommet i et samlet oplag på omkring 130.000 eksemplarer, hvilket er et enestående oplagstal for en dansk lyriker.

Stor folkelig succes fik B. A. desuden med sine visetekster. Bl.a. opfandt han figuren Svante Svendsen, som de fleste danskere kunne identificere sig med. *Svantes viser* (1972) blev på kort tid solgt i mere end 100.000 eksemplarer 25.000 vinylplader og omkring 20.000 CD'ere. Især blev "Svantes lykkelige dag" med troubaduren Povl Dissings (1938-2022) sang hurtigt populær og er blevet kaldt det danske folks uofficielle nationalsang. Denne del af forfatterskabet videreførtes bl.a. med samlingerne *Oven visse vande* (1981), *Hymner og ukrudt* (1984) og *Over adskillige grænser* (1998), der satte spørgsmålstegn ved den danske selvforståelse og danskernes indgroede selvtilfredshed. Hertil kommer, at B. A. er den nyere danske forfatter, der er repræsenteret med flest sange i *Højskolesangbogen*. Blandt han bedst kendte sange kan bl.a. nævnes "Muddermålet", "H. C. Andersens land", "Rosalina" og "Go nu nat".

Desuden skrev han noveller, der bl.a. blev offentliggjort i samlingerne *Puderne* (1965) og *Tykke Olsen m.fl.*, (1974), skrev skuespil, radio- og tv-spil, revytekster og var samtidig en flittig bidragsyder til forskellige populære satireprogrammer i radio- og tv (bl.a. *Hov-hov* (1968-1970) og *Uha-Uha* (1972-1975)). B. A. var herudover kendt i offentligheden som manuskriptforfatter til filmene *Man sku være noget ved musikken* (1972) og *En lykkelig skilsmisse* (1975).

Sammen med Kim Larsen* er B. A. formentlig den nyere danske lyriske forfatter, der har haft størst folkelig gennemslagskraft. En anmelder har formuleret det på den måde, at der ikke er nogen nyere forfatter, danskerne har elsket så meget og hadet så lidt som B. A.

1. Henrik Marstal: *Benny Andersen. Et liv ved klaveret*, Aschehoug, 2004.
Henrik Marstal: *Borger i smilets land. Benny Andersen og danskheden*, Aschehoug 2005
2. *Barnet, der blev ældre og ældre. Kronikker og erindringer*, Borgens Forlag 1973
Livsrejse med vigtige ophold. Prosa 1953-2006, red. af Thorkild Borup Jensen, Borgen 2008.
Peter Christensen: *Fiktionens åbenhed. Samtaler med 11 danske forfattere*, Dråben 2008 side 331-351.
3. Thorkild Borup Jensen: *Benny Andersen – et forfatterskabsportræt*, Borgen 1987 (med fortegnelse over udgivelser og ovsættelser af Benny Andersen på/til dansk) (bl.a. med angivelse af oplagsstørrelser for de enkelte udgivelser).

Emanuel Balling

Emanuel Balling (1733-1795) var en af de første danske forfattere, der målrettet forsøgte at skrive for et bredere publikum.

Han blev født i Præstø, men blev forældreløs som ti-årig og slog sig herefter igennem bl.a. som medhjælper i en købmandsforretning. Efter sin konfirmation blev han ansat som skriverdreng hos forvalteren på godset *Gavnø*. Efter nogle

års ophold her kom han til Helsingør som fuldmægtig hos *Notarius Publicus*, i forlængelse heraf fik han privilegium som bogtrykker og udgav fra 1768 *Helsingørs kgl. Alene privilegerede Adressecontors Efterretninger*. I 1771 flyttede han til København, hvor han i en periode fik ansættelse som revisor ved tallotteriet. Samtidig måtte han tjene til livets ophold bl.a. ved oversættelsesarbejde, ved at skrive lejlighedsdigte og ved forskellige former for journalistisk virksomhed. Et afgørende vendepunkt indtraf, da han i 1783 blev redaktør af *Kiøbenhavns Aftenpost* (etableret 1772). Ballings veludviklede sans for at skrive for et jævnt folkeligt publikum er en af forklaringerne på, at dette blad de følgende år efter datidens forhold fik meget stor udbredelse. Bl.a. offentliggjorde E. B. her i alt syv romanføljetoner, der bl.a. pga. hans sans for at skrive lettilgængeligt og spændende vakte betydelig opmærksomhed. Blandt hans bedst kendte værker kan nævnes *Aarstiderne* 1-4 (1782-1785) og *Huusmoderen eller den værdige Landboqvinde* (1792), som blev opkøbt til uddeling af staten i 1.000 eksemplarer.

1. Frederik Thaarup: *Den virksomme Emanuel Balling*, 1795

Jørgen Bast

Jørgen Christoffer Bast (1894-1965), student 1912, politireporter ved *De Berlingske Blade* fra 1914, soldat i den canadiske hær 1918-1919, redaktør af dagbladet *BT* 1926-1936, herefter i redaktionen af *Berlingske Tidende*. Som journalist ved *BT* skrev J. B. under pseudonymet *Kammerjunkeren Lassen* gennem mange år underholdende petitjournalistik om små og store begivenheder i København. Disse artikler skaffede ham mange læsere og gjorde ham til en af tidens mest omtalte journalister, der efterhånden bl.a. specialiserede sig i reportager fra internationale brændpunkter over hele verden og med anekdotisk prægede causerier, der bl.a. blev offentliggjort under mærket *Stilk & Co.*

J. B. debuterede som skønlitterær forfatter med romanen *Spioner. Billeder fra de sidste Dages København* (udg. 1916 under pseudonymet Willy Stone). Det afgørende publikumsmæssige gennembrud fik han med en række bøger, der under pseudonymet Jørn Uhl blev udsendt på *Kristeligt Litteraturselskabs Forlag*. De fleste af disse bøger blev senere genudsendt i serien *Hjemmets Bogsamling*, hvor de nåede store oplagstal. Det gælder bl.a. *Baggaardens lille Pige* (1918) (8. oplag 1924) og *Mod Lyset. En Fortælling fra det mørkeste København* (1919).

Desuden udgav J. B. en række underholdende romaner, der oprindeligt blev trykt som føljetoner i dagspressen (bl.a. i *B.T.*). Flere af dem var deciderede *Københavnromaner*, der i fiktionens form karakteriserede nogle af tidens kendte personligheder bl.a. inden for finansverdenen og underholdningsindustrien. I alt drejede det sig om omkring 50 romaner, hvoraf nogle få efterfølgende blev genoptrykt i nogle af de billigbogsserier, som i løbet af 1920'erne blev udgivet af forskellige mindre forlag. Det drejer sig bl.a. om bøger som *Den bedaarende Skønhedsplet (Silkebøgerne 1920)*, *I Hævnens Skygge (Roman-Magasinet 8, 1928)*, *Drengepigen. Roman fra det moderne*

København (*Zinklar-Bøgerne*, 1928) og *Det store Eventyr* (*Serieromanen* nr. 8. 1929). Desuden skrev J. B. regelmæssigt noveller til dags- og ugepressen.

1. T. Vogel-Jørgensen: *Berlingske Tidende gennem tohundrede år*, 1949
Niels Chr. Lindner: *Danske og udenlandske forfattere efter 1914*, Politikens Forlag 1977
Erik Seidenfaden i: *Dansk biografisk Leksikon* 3. udg. 1-16, 1979-1984
3. bibliografi.dk

Jacob Behrend

Carl Jacob Behrend (1803-1846) kom efter endt skolegang i lære som bogtrykker. Efter at have fået svendebrev rejste han som typograf på valsen til Tyskland og Frankrig. Da han vendte tilbage til Danmark, etablerede han i 1827 et trykkeri, der efter datidens forhold var særdeles moderne, efter en fallit og flere mislykkede tilløb nedsatte han sig i 1839 som typograf og professionel visedigter i de københavnske poeters klassiske gade, Aabenraa. Allerede inden da havde han i flere år skrevet og udgivet forskellige småskrifter på vers og prosa.

Det var imidlertid især som visedigter, J. B. gjorde sig bemærket. Gennem en årrække skrev han skillingsviser, som han selv trykte og forhandlede, om stort alle opsigtsvækkende begivenheder i København. I alt har J. B. formentlig skrevet op imod 450 viser, ligesom han har skrevet mængder af lejlighedssange på bestilling. Blandt hans bedst kendte udgivelser inden for dette område finder man bl.a. *Ny munter Vise om Dyrehaven og dens Løjer* (1840) og *En Sømands Eventyr i Kjøbenhavn* (1840)

Desuden var han en af de første forfattere, der skrev de små oplysningsbøger, der senere blev offentliggjort under kategorien "Kun for Voksne". Blandt de bøger J. B. udgav inden for dette område, var bl.a. *Kiærlighedsfaklen for Ynglinge og Mænd* og *Veiviser til Lyksalighed i Kiærlighedens Rige for Jordens Pryd, det smukke Køn*. J.B. bidrog desuden som en af de første danske forfattere til den såkaldte *lille litteratur*. Inden for dette område indledte han sit forfatterskab med *Aftenunderholdning paa Rosenlund* (1835) og skrev desuden bl.a. *Uglspils Opstandelse* (1835), *Den lystige Fastelavns-gæst* (1837), *Skiftedagen* (1837). *En Skovshovedtorsks snurrige hændelser* (1837) og *Bruden i Røverkulen* (1840), ligesom han skrev romanerne *Den Søde eller Dagens Orden i Kjøbenhavn*. *Komisk original Roman* (1838) og *Røverpræsten* (1842/1863). Desuden stod han bag bladudgivelser som *Svolvstikken* og *Kjøbenhavns Natkikkert*. *Et Munterhedsblad* (1837-1844).

1. Thomas Hansen Erslew: *Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840*, 1853.
J. Davidsen: *Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn* II, 1881.
Lauritz Nielsen i: Svend Cedergren Bech: *Dansk Biografisk Leksikon* 2. udg. 1933-1944

Axel Breidahl

Axel Daniel Breidahl (1876-1948), efter præliminæreksamen i en kort periode discipel på *Grenaa Apotek*, derefter journalistisk medarbejder ved *Jyllands-Posten* 1894-1895, herefter ved *Svendborg Avis* og fra 1896-1941 ved

Politiken, hvor han under 1. verdenskrig arbejdede som krigskorrespondent, og derefter gennem mange år var ansvarlig for avisens teaterstof, arbejdede sideløbende hermed som skuespiller, oversætter, komponist og forfatter, uddannede sig desuden som konferencier og debuterede som sådan på *Sommerlyst* i 1905, fra 1911 instruktør og manuskriptforfatter ved *Nordisk Film* og 1911-1914 instruktør, forfatter og skuespiller ved filmselskabet *Vitascope* i Berlin, fra 1916 kunstnerisk leder af *Dania Biofilm*, fra 1925 medlem af Radoraadet og næstformand i *Statsradiofonien*s programudvalg og fra 1942 dramaturg ved *Statsradiofonien*.

A.B. debuterede som forfatter i 1893 og placerede sig de følgende år som populær bidragyder til en lang række revyer, komedier, farcer og lystspil, hvoraf nogle har bevaret deres popularitet helt frem til i dag.

Som revyforfatter indledte han sin karriere, da han i 1897 bidrog til *Aalborg Sommerrevy*, og han leverede de følgende år tekster bl.a. til *Odense Sommer-Revue* (1905), *Sommerlyst-Revuen* (1911), *Thalia-Revuen* (1918), *Bonbonnieren* (1921) og *Apollo-Revyerne* 1925 og 1926.

Samtidig indledte han i disse år en omfattende aktivitet som leverandør af folkelige skuespil til forskellige teatre. I alt skrev eller bearbejdede han omkring 200 skuespil, som blev opført på danske teatre. De fleste af dem var bearbejdelser af udenlandske skuespil, men omkring 75 af dem var skrevet af ham selv og prægedes af hans dramaturgiske opfindsomhed og muntre indfald. Blandt hans egne værker kan bl.a. nævnes farce-revuen *Naar vi danske vaagner* (*Nørrebro Teater* (1900)), farcerne *Den uartige Dreng* (sammen med Frederik Ricard*) (*Nørrebros Teater*, 1905) og *Fridolins Forloveder* (med Axel Schwanenflügel (1857-1904) (*Sønderbro Teater*, 1913)), lystspilfarce *Far skal giftes* (med Axel Frische* og Flemming Lyng*) (*Nørrebros Teater*, 1933, filmatiseret 1941), farceoperetterne *Cirkusduft* (med Fr. Ricard (1870-1931) (*Frederiksberg Teater*, 1907) og *Taksameter Knudsens Datter* (*Scala Teater* 1926), dyrehavsspillet *Bag de røde Porte* (med Aage Steffensen*) (*Sønderbro Teater*, 1922, filmatiseret 1951), sommerkomedien *Amagermord* (med Aage Steffensen*) (*Sønderbro Teater*, 1922), Københavner-Komedien *Christianshavn* (med Aage Steffensen) (*Sønderbro Teater*, 1923), lystspillene *De uartige Dreng* (*Nørrebros Teater*, 1905, *Vor Ven Levy* (*Sønderbro Teater* 1921, *En adelig Svigersøn* (med Carl Dahlstrøm (1845-1929) (*Sønderbro Teater*, 1922) og *En Sømandsbrud* (med Aage Steffensen) (*Nørrebros Teater*, 1935), komedierne *Københavnerliv*, (*Nørrebros Teater*, 1939 og *Frøkenklostret* (*Folketeatret*, 1941), samt nutidskomedierne *Spritsmuglerne* (med Axel Frische*) (*Nørrebro Teater*, 1925 og *Ebberød Bank* (ligeledes med Axel Frische*) (*Nørrebros Teater*, 1923), der blev filmatiseret i 1943 og de følgende år bevarede sin popularitet på mange teatre. Desuden skrev han operetter, dramatiske situationer, sketches patomimeforstillinger og såkaldte bagateller.

I årene hos *Nordisk Film* virkede han både som skuespiller, instruktør og manuskriptforfatter og skrev bl.a. manuskriptet til stumfilmene *Kusinen fra Landet* (1913), *Den gamle Majors Ugdenskærlighed* (1913) og en populær komedieserie med ham selv i den gennemgående hovedrolle. Blandt filmene i

denne serie var bl.a. *Axel Breidahl som Hynotisør* (1913) *Axel Breidahls Lotteregevinst* (1913) og *Axel Breidahl på Kostumebal* (1914).

Herudover har A. B. skrevet en række underholdende romaner og novellesamlinger, har bidraget til forskellige almanakker og julehæfter og var en flittig bidragsyder til de serier med *københavnerviser*, som *Forlagsbureauet* udsendte fra omkring århundredeskiftet til 1. verdenskrig.

Blandt hans tidlige romaner kan bl.a. nævnes *Soldatens glade Liv* (1900), *Markens Liljer* (1901) og *Gøglerliv. Billede af moderne Cirkusliv i Hovedstad og Provins* (1901-1902), der vakte betydelig opsigt, da den blev offentliggjort som føljeton i det humoristiske ugeblad *Jakel* (1901-1909), som A.B. i en periode selv redigerede. Bl.a. betød bogen, at han indkasserede en bøde på 100 kroner for overtrædelse af straffelovens paragraf om utugtige skrifter. Ikke mindst kom A. B. imidlertid i kontakt med mange læsere gennem romanen *Nattens København. En Roman om Forbrydelse og Kærlighed* 1-2 (1901-1904), der oprindeligt blev skrevet sammen med Holger Rasmussen* og R. Storm Petersen* under fællespseudonymet Hugo Krantz og blev udgivet i en kolportageudgave i 60 hæfter. A. B. skrev desuden under samme pseudonym *Nattens København i vor Tid. En Undsluppen Forbryders Roman* 1-2 (1903), der rummer en supplerende slutning på den oprindelige roman, og ved genudgivelsen af *København ved Nat* I-X (1913, 1918 og 1941) blev indarbejdet i romanen.

Hans noveller blev samlet bl.a. i *Tæppet. Hundrede Skuespiller-Historier* (1925) og desuden udgav A. B. under navnet Onkel Axel en lang række børnebøger og skuespil for børn.

1. Torben Krogh i: *Dansk biografisk Leksikon* 2. udg 1-27, 1933-1944

Uffe Andreasen i: *Dansk biografisk Leksikon*, 3. udg. 1-16, 1979-1984

3. bibliografi.dk

Michael Bundesen

Michael Bundesen (1949-2020) er formentlig en af de danske sangere og sangskrivere, hvis sange kendes af flest danskere, efter studentereksamen gennemførte han første del af jurastudiet, men droppede studierne, da han i 1973 var med til at stifte bandet *Shu-bi-dua*, der næsten øjeblikkeligt fik succes. Debutsinglen med nummeret "Fed rock" erobrede en plads på *Dansktoppen* og banede vejen for debutpladen *Shu-bi-dua 1*, der indeholdt populære sange som "Står på en alpetop" og "Kylling med soft ice". De følgende år udsendte bandet i alt 18 studiealbums og en række opsamlings- og livealbums, der med et samlet salg på mere end 6 millioner eksemplarer hører til alle tiders bedste sælgende danske albums. *Shu-bi-dua 2* (1975) var uden de helt store hist, mens man på *Shu-bi-dua 3* bl.a. kunne finde hits som "Namnam", "Knald låget" og sangen om "Hvalen Hvalborg". *Shu-bi-dua 4* satte rekord med et samlet salg på 300-400.000 eksemplarer og indeholdt succestekster som "McArine" "Nappa og nylon" og kæmpesuccesen "Vuffilivov". *Shu-bi-dua 5*, der har undertitlen *78'eren* udkom i 1978 og indeholder bl.a. signatursangen som "Den røde tråd" og den alternative nationalsang

"Danmark". De følgende år fulgte bla. *Shu-bi-dua 7* (1980) bl.a. med hittet "Minus til plus" og gruppens udgave af Holger Drachmanns "Midsommervisen", der i Shu-bi-Duas version har fået navnet "Midsommersangen".

Gruppens succes skyldes ikke mindst de sprogligt nyskabende og ofte humoristiske tekster, der bl.a. var præget af morsomme ordspil, genoplivelsen af ældre sprogformer, et overraskende og utraditionelt ordvalg, originale og utraditionelle rim og en meget bevidst leg med tvetydige ord og begreber i såkaldte "undersættelser". De fleste af gruppens tekster var skrevet af M. B. og guitaristen Michael Herdinger (født 1948) i et tæt samarbejde med gruppens øvrige medlemmer.

M.B. indstillede i årene 1984-1985 i en periode den musikalske karriere, mens han var kanalchef på den privatejede tv-station *Kanal 2*, men vendte tilbage til bandet og var herefter med til at genetablere gruppens folkelige status bl.a. med *Shu-bi-dua 12* (1987) og flere andre plader. Blandt de mest bedst kendte og mest populære senere sange kan nævnes "Den røde tråd" (1978), "Brødr Gebis (1979), "Minus til plus" (1980), "Folkevognen" (1983), "Costa Kalundborg" (1985), "Så er det jul" (1989) og ("Sexchikane" (1992),

1. Jan Sneum (red.) *Politikens store rockleksikon*, Politikens Forlag 2004
Jens-Emilk Nielsen: *70'er rock. Dansk rock 1970-1980*, Bogforlaget Her&Nu 2013 side 62-64.
Jan Poulsen og Jacob Wendt Jensen: *Den røde tråd. 50 år med Shu-bi-dua*, Peoples Press 2023.
2. *Alting har en ende*. Fortalt til Kaare Sørensen, Peoples' Press 2018.

Erik Bøgh

Erik Nicolai Bøgh (1822-1899), blev i 1839 optaget på *Jonstrup Seminarium*, hvorfra han dimitterede to år senere, var derefter i en periode huslærer, skolelærer og kirkesanger. Kvittede efter nogle år lærerjobbet og arbejdede bl.a. som skuespiller ved en provinstrup, levede som portrættegner i Sverige og opholdt sig nogle år i Norge, hvor han bl.a. ernærede sig som journalist. I 1849 vendte han tilbage til København, hvor han kort efter debuterede som forfatter på det nyåbnede *Casino* med tryllefarcen *Nytaarsnat 1850* (1849), der almindeligvis betragtes som den første danske revyforestilling. I 1850 overtog han stillingen som direktør for *Casino*, og de følgende år oversatte, bearbejdede og skrev han et utal af skuespil til dette teater og de øvrige privatteatre, direktør for *Folketeatret* 1855-1860, i årene 1860-1877 var han redaktør af *Folkets Avis*, hvor han bl.a. skabte den humoristiske dagsaktuelle føljeton *Dit og Dat*, der blev meget populær i samtiden, i en periode var en af landets mest læste avisartikler og var med til at gøre *Folkets Avis* til landets største dagblad. E. B. tog *Dit og Dat* med, da han i årene 1877-1885 overtog posten som redaktør af *Dagens Nyheder*.

Et udtryk for hans føljetoners popularitet var, at de gennem flere år blev samlet i en årlig bogudgivelse under titler som *Dit og Dat* (og *Udvalgte Feuilletoner* (1862-1886). Til disse samlinger slutter sig bl.a. mere moraliserende udgivelser som *Syv Forelæsninger* (1857, *Otte nyere Forelæsninger*, (1874, *En liden Hverdagspostille* (1877) og *Jonas Tværmoses*

Ærgrelser I (1864) og II (1875), der er illustreret af forfatteren selv og er hans personlige oplevelser af et København under hastig forandring.

Sin absolut største indsats som forfatter ydede Erik Bøgh imidlertid ved at oversætte, bearbejde og gendigte mere end 100 dramatiske arbejder, der blev opført på de københavnske privatteatre. En stor del af hans produktion var bearbejdelser af udenlandske vaudeviller og syngespil, som han med sikkert dramatisk håndelag omformede til dansk. Herudover skrev han selv en lang række skuespil, hvoraf de bedst kendte er vaudevillebagatellerne *To Naboeer* (1851) og *Narret April* (1851), vaudevillerne *Jomfruen*, der havde premiere på *Casino* i 1853, *Geniet fra Odsherred* (*Casino*, 1859), *Valbygaasen* (1859) og *Redaktionsekretæren* (*Folketeatret*, 1863), sangspillene *Fastelavnsgildet* (1855) og *Grevinden og hendes Søskendebarn* (*Casino* 1859) samt farcerne *En lille Datter* (*Casino* 1853), *En glædelig Fastelavn* (1859), *Ikke rigtig klog* (*Casino* 1872) og *Theaternissen* (*Casino* 1876). Særlig opmærksomhed vakte sangspillet *Grevinden og hendes Søskendebarn* (*Casino*, 1859), der var et forholdsvist åbenlyst indlæg i debatten om grevinde Danners formodede politiske indflydelse på Frederik VII.

Samtidig var E. B. forfatter til et omfattende og i samtiden meget populært lyrisk forfatterskab, der bl.a. præges af hans udtalte musikalitet og sikre sprogsans. Nogle af hans digte blev offentliggjort i samlingerne *Noget* (1852) og *Noget mere* (1854) samt *Fortællinger paa Vers* og *Blandede Digte* (1879). E. B. var i besiddelse af en folkelig slagfærdighed og et barokt lune, der har bevirket, at nogle af hans viser har holdt sig i live næsten helt til vore dage. Det drejer sig f.eks. om "En lille bitte Mand", "Den Skønne gaar ind i sit attende Aar", "Det var en Aften paa Tivoli" og "Du skønne fortryllendes Kjesten".

Frem til 1864 repræsenterede E.B. en nationalliberal politisk holdning, men han bevægede sig de følgende år stadig mere mod højre, hvilket bl.a. kom til udtryk i digtet "Mester Ole Prædiken" (1878), der i løbet af få år kom i 12 oplag og er et vidnesbyrd både om hans ægte politiske engagement og hans polemiske talent. Fra 1881 til sin død fungerede E. B. desuden som censor ved *Det kgl. Teater*, hvor hans konservative indstilling var med til at forsinke den moderne litteraturs genembrud på den danske nationalscene.

1. Uffe Andreassen i: *Dansk biografisk leksikon*, 3. udg. 1-16, 1979-1984
Carl Poulsen og W. Th. Benthin (red.): *Lærerne og Samfundet. Folkeskolens kendte Mænd og Kvinder*, Fr. Bagges Bogtrykkeri 1913.
Annie Foss: *Erik Bøgh og Københavnerliv paa hans Tid*, H. Hagerups Forlag 1920.
2. *Erindringer fra min Ungdom*, Gyldendal 1894.
Min første Forfattertid. Erindringer II, Gyldendal 1897
Breve i *Gads Danske Magasin* 1927 side 34-56.
3. danskforfatterleksikon.dk

Ib Henrik Cavling

Ib Henrik Cavling (1918-1978), efter afsluttet skolegang spredte studier ved forskellige universiteter i Europa, herefter i en kort periode journalistelev bl.a.

ved *Aarhus Amtstidende*, men levede ellers af oversættelser og småskriverier, fuldtidsforfatter fra 1952.

I. H. C. debuterede i 1952 med romanen *Arvingen*, der blev en helt enestående succes og skabte forudsætningerne for, at han resten af sit liv kunne leve af sit forfatterskab. Hans første bøger blev trykt som føljetoner i ugebladet *Hus og Hjem*, derefter var han frem til 1969 fast knyttet til *Gutenberghus*, hvor han bl.a. leverede føljetoner til ugebladet *Hjemmet*. I alt nåede han at skrive 64 føljetonromaner, der for de flestes vedkommende efterfølgende også udkom i bogform. I. H. C. blev, da han slog igennem, markedsført som en direkte arvtager til Morten Korch*, som han da også selv betragtede som en væsentlig inspirationskilde. Hans bøger er typiske dannelsromaner i 1800-tallets stil, hvor handlingen imidlertid i modsætning til Korchs i de fleste tilfælde udspiller sig i moderne storbymiljøer og som hovedpersoner har mennesker med moderne erhverv som ingeniører og stewardesser. Samtidig formulerer han i sine romaner indirekte et udtalt liberalistisk samfundssyn.

Man formoder, at I. H. C.'s bøger frem til hans død var solgt i et samlet oplag på omkring 2 millioner eksemplarer. Blandt hans bedste kendte og mest solgte romaner kan udover *Arvingen* (1952) (filmatiseret 1954) nævnes *Charlotte* (1954), der frem til 1982 var trykt i 48.000 eksemplarer, *Landsbylægen* (1953) (filmatiseret 1961), *Slottet* (1955) (filmatiseret 1964) *Dybet* (1958), *April* (1959) (filmatiseret som *Frøken April*, 1963) og *Skilsmissen* (1970). Hertil kommer, at *Stig Vendelkærs Forlag* i begyndelsen af 1980'erne udsendte seks af I. H. C.'s romaner i en særlig pocketudgave. Udover sine romaner skrev han gennem årene en lang række noveller til ugebladet *Hjemmet*.

1. Marie Louise Svane: "Fra jomfrumoral til forbrugsmoral" i: *Kønsroller i litteraturen*, 1978. side
Marie-Louise Svane: "Cavlingpigerne og det søde liv i cirkulationen" i: *Linjer i nordisk prosa 1965-1975*, red. af Peter Madsen, Bo Cavefors Bokförlag 1977 side 93-134.
Carsten Berthelsen og Bo Tao Michaelis (red): *Underholdningskanonen. Eller bogen om de bøger, man ikke må omtale i et pænt selskab*, Gads Forlag 2006 side 55-57.
2. *Jeg løb hornene af mig*, Chr. Erichsens Forlag 1960.
3. Listemageren: *Romantik & Spænding*. Victoria Holt, Barbara Cartland, Margit Sandemo, Bente Pedersen, Ib Henrik Cavling. 5 bibliografier med serielister, SFK 1993.

Tove Ditlevsen

Tove Irma Margit Ditlevsen (1917-1976), levede efter en kort periode som kontorassistent hele sit liv udelukkende af sit journalistiske og skønlitterære forfatterskab. Hun debuterede som lyrisk forfatter med digtsamlingen *Pigesind* (1939), der bl.a. indeholdt nogle af de digte, hun selv betegnede som "fidusdigte", fordi de tidligere havde været offentliggjort i *Aftenbladet* eller andre dagblade.

Debutsamlingen vakte betydelig opmærksomhed og skabte baggrunden for T. D.'s stærke position på det danske bogmarked mange år ud i fremtiden. Som romanforfatter debuterede hun med *Man gjorde et Barn fortræd* (1941), der blev efterfulgt af den delvist autobiografiske *Barndommens Gade* (1943), der

allerede året efter udkom i fjerde oplag og dermed blev det lille forlag *Athenæums* hidtil største salgssucces. De følgende år fulgte en lang række digtsamlinger, novellesamlinger og romaner, der placerede T. D. som en af tidens mest populære danske forfattere. Hendes romaner udkom i 1960'erne desuden i forlaget *Hasselbalchs* billigbogsserier og blev senere genudgivet i meget store oplag bl.a. som *Tranebøger* og i serien *Gyldendal Paperbacks*. Den journalistiske del af T. D.s forfatterskab omfattede bl.a. rubrikken *Små fodspor*, der er en slags små uforpligtende miniatureessays, som oprindeligt blev offentliggjort i ugebladet *Alt for Damerne* og senere bl.a. blev overført til *B.T.* og *Politiken*. Desuden var hun i årene 1956-1976 redaktør af den særdeles populære rubrik *Små hverdagsproblemer* i *Familie Journalen*. Efter hendes død har nogle af T. D.s digte fået yderligere udbredelse, fordi de er blevet indspillet af forskellige kunstnere (f.eks. Mathilde Bondo og Anne Linnet*), ligesom hun de senere år har fået et internationalt gennembrud bl.a. med en række bogudgivelser i USA.

1. Karen Syberg: *Tove Ditlevsen. Myte og liv*, Tiderne Skifter 1997.
Jens Andersen: *Til døden os skiller... Et portræt af Tove Ditlevsen*, Gyldendal 1997.
2. *Barndom. Erindringer 1*, Hasselbalch 1967
Ungdom Erindringer 2 Hasselbalch 1967
Gift. Erindringer 3, Gyldendal 1971
3. *bibliografi.dk*

Beatus Dodt

Christian Harry Carl Adolf Louis Valdemar Beatus Dodt (1817-1901), kom som helt ung i apotekerlære, farmaceutisk eksamen 1839 og indtil 1848 ansat på forskellige provinsapoteker, arbejdede fra 1850-1882 ved toldvæsnet forskellige steder i Jylland, 1882-1886 strandkontrollør i Lohals.

Litterær debut med romanen *Fredensberg eller Carl Hagens Ungdomserindringer* (1858), der blev indledningen til et forfatterskab, der fik betydelig udbredelse i samtiden bl.a. pga. af bøgernes hyggelige og underholdende karakter. Blandt hans bedst kendte værker er de historiske romaner *Rideknægten* (1859) og *Niels Sparre* (1866), der ligesom flere af hans øvrige romaner udkom i adskillige oplag. Samtidig fik flere af B. D.s romaner yderligere udbredelse, fordi de helt frem til efter århundredeskiftet blev trykt som føljetoner bl.a. i dagbladene *Dags-Telegraphen*, *Berlingske Tidende* og *Aftenbladet* samt i ugebladet *Illustreret Tidende*. Desuden fik hans romaner stor udbredelse i *Jordans Lejebibliotek*, der var tidens langt mest populære lejebibliotek.

Herudover var B. D. gennem hele sit liv en særdeles produktiv novelleforfatter, der næsten helt frem til sin død leverede stof både til flere ugeblade og til mange af tidens mest populære folkelige almanakker.

1. C. F. Bricka: *Dansk biografisk Leksikon* 1-19, Gyldendal 1887
K. K. Nicolaisen i *Dansk biografisk Lexicon*, 3. udg. 1-16 1979-1984.
3. *danskforfatterleksion.dk*

Erich Erichsen

Erich Anton Erichsen (1870-1941), præliminæreksamen 1885, arbejdede herefter på kontor samtidig med at han studerede, cand. jur. 1890, drev derefter sagførervirksomhed i forskellige byer, arbejdede 1906-1918 som journalist, bl.a. i en periode som redaktionssekretær på dagbladet *København*, genoptog herefter sin juridiske karriere bl.a. som politifuldmægtig i Viborg og senere i Haderslev.

E. E. debuterede som skønlitterær forfatter med romanen *Der er et yndigt Land* (1901) og udgav de følgende år en lang række romaner og fortællinger, der bl.a. pga. deres hyggelige og underholdende indhold fik et stort publikum. Blandt de mest populære var *Anders Jarmer og Søn* (1905), der som flere andre af E. E.s bøger blev trykt i adskillige oplag. Som så mange af samtidens mest populære folkelige forfattere formåede E. E. at tematisere nogle af tidens væsentlige problemer på en måde, der ikke for alvor satte spørgsmålstegn ved samfundets grundlæggende værdier. I E. E.s forfatterskab drejer det sig bl.a. om temaer som druk, utroskab, hæderlighed, kærlighed og økonomisk spekulation.

Den væsentligste årsag til E.E.s position i den folkelige litteraturs historie er imidlertid, at han i 1916 offentliggjorde romanen *Den tavse Dansker*, der med ikke færre end 27 oplag i løbet af få år ikke blot er den første egentlige bestseller i den danske litteraturs historie, men samtidig er en af alle tiders mest solgte danske romanudgivelser. Romanen var den første bog om de dansksindede sønderjyders tvungne deltagelse i 1. verdenskrig og rummer særdeles barske skildringer af livet ved fronten, ligesom den giver udtryk for en særdeles kritisk holdning over for krig og krigens menneskelige omkostninger. Yderligere udbredelse fik nogle af E. E.s romaner, da de 1943 blev udsendt i *Hus og Hjem*s serie med tillægsbøger i et oplag på 49.000 eksemplarer og 1953 desuden i to bind á 68.000 eksemplarer.

1. Jesper Düring Jørgensen i: *Dansk biografisk leksikon* 3. udg. 1-16, 1979-1984.
3. *Dansk forfatterleksikon.dk*

Anders J. Eriksholm

Anders Peter Jensen Eriksholm (1870-1944) voksede op i Holbæk, hvor han blev udlært som typograf og arbejdede inden for dette fag frem til 1892. Samtidig begyndte han tidligt at skrive. Han debuterede med nogle digte i tidsskriftet *Taarnet* og i bogform med digtsamlingen *Marmorkirken* (1894) og fik sin debut som romanforfatter med *Johannes. Blade af et Ungdomsliv*, (1901), der oprindeligt blev udgivet som føljeton i *Randers Dagblad*. De følgende 45 år udgav A. J. E. i alt 46 bøger, ligesom han skrev filmmanuskripter, operatekster og fortællinger, der blev offentliggjort i ugeblade og almanakker og efterfølgende blev udgivet i forskellige novellesamlinger. Det drejer sig bl.a. om samlingerne *Skriftemaal* (1903) og *Den gamle Kælderstue* (1906). Fra 1918 var han på finansloven. Desuden var han i en årrække redaktør af *Hjemmets Almanak*, hvor han også offentliggjorde mange af sine fortællinger. Desuden fik hans romaner stor

udbredelse, da de blev udgivet som fraklipningsføljetoner i forskellige dagblade, ligesom flere af dem i 1918 blev trykt som tilgiftsbøger til ugebladet *Hus og Hjem* i to bind i et oplag på 70.000 og 55.000 og senere også blev genoptrykt i en serie, der blev udgivet af *Forlaget "Danmark"*. Blandt hans bedst kendte romaner er bl.a. *Jul i Skoven* (1902) og *Gretemor* (1908), *Dem gamle Kælderstude* (1906) *Det gamle Hjem* (1914) Yderligere udbredelse dik A.J.E.s romaner, da de i 1930 blev udsendt i *Hus og Hjems* serie med tillægsbøger 2 bind i på hver 60.000 eksemplarer-

1. Svend Dahl og Povl Engelstoft: *Dansk skønlitterært forfatterleksikon 1900-1950* 1-3, Grønholt Pedersen Forlag 1959-1964

3. [dansk forfatterleksikon.dk](http://dansk.forfatterleksikon.dk)

Carit Etlar

Carit Etlar er en af de første forfattere i den danske litteraturs historie, som både formåede at opnå en vis anerkendelse inden for det finlitterære kredsløb og samtidig udgive bøger, som faldt i store læsergruppers smag. Navnet Carit Etlar er et pseudonym for Johan Carl Christian Brosbøll (1816-1900), som i en periode var elev på *Kunstakademiet* og samtidig udgav artikler om æstetiske emner i forskellige blade. Han bestod studentereksamen i en forholdsvis sen alder og arbejdede herefter i årene 1853-1855 som assistent på *Det kgl. Bibliotek*.

Han indledte sit skønlitterære forfatterskab, da han i årene 1838-1841 udgav en række kortere romantiske fortællinger i ugebladet *Portefeuillen*.

Opmærksomhed vakte han for alvor med romanen *Smuglerens Søn* (1839), hvor han for første gang anvendte pseudonymet Carit Etlar. I løbet af 1840'erne udfoldede han en enestående produktivitet, der gav sig udslag i udgivelsen af digtsamlinger, dramaer, komedier, samtidsromaner og historiske romaner i Eugene Sues stil.

Sit afgørende gennembrud som romanforfatter fik C. E. med de historiske fortællinger *Gjøngehøvdingen* (1853) og efterfølgeren *Dronningens Vagtmester* (1855), der allerede i samtiden blev steady-sellere og har bevaret deres appel til læserne næsten helt frem til vore dage. *Gjøngehøvdingen* rundede i 1914 et samlet oplag på 115.000 eksemplarer og placerede sig hermed som en af 1800-tallets mest solgte danske romaner, samtidig blev andre af hans historiske romaner trykt i meget store oplag, bl.a. fordi de blev udgivet af *Kunstforlaget "Danmark"* og her blev trykt i langt større oplag, end man tidligere havde oplevet i Danmark. I 1916 blev nogle af hans romaner desuden udgivet som tillægsbøger i *Hus og Hjems* forslag i årene 1915-1917 et oplag på 55.000 -60.000 eksemplarer.

Siden er fulgt yderligere en række folkeudgaver af C. E.s bøger, ligesom de mest kendte af dem har dannet udgangspunkt for skuespil, film og tv-serier. I sin samtid var C. E. desuden en særdeles flittig bidragsyder til forskellige ugeblade og almanakker, ligesom han offentliggjorde føljetonromaner i flere konservative dagblade.

1. Martin Dyrbye: *Carit Etlars Fredericia minder og myter*, Lokalhistorisk Forlag 1994.
2. *Minder. Fortalte af ham selv*, Det Nordiske forlag 1896 (med bibliografiske oplysninger af Hans Hustru).
3. bibliografi.dk
Augusta Carit Etlar: *I Samliv med Carit Etlar I-II*, V. Pios Boghandel. Povl Branner 1924-1925 (med Bogstatistik over Carit Etlars samlede Værker)